

fellow students and the person himself. Plagiarism is destroying the very process of university education. The pedagogy to the «literary theft» refers cheating homework or using cheat sheets during exams. It's interesting to note that students realize the fact such actions are the violation of the rules of training. At the same time the majority of students do not consider plagiarism rewriting his fellow student's homework during the semester.

As a result of his own review of the relevant literature, Internet resources and psychological interview the author created the training of professional adaptation of post-graduates of higher educational establishments of physical culture and sports «Anti-plagiarism». The training consists of three parts: a lecture «Theoretical basis of the problem of plagiarism» (interactive format) and two practical lessons: «Plagiarism: analysis and self-analysis of creative works» and «Modern rules of citation». The lectures focus at identifying the problem of plagiarism in the modern world, historical aspects of plagiarism, plagiarism in different spheres of professional activity, diagnosis, classification and consequences of plagiarism.

Key words: *training, professional adaptation, postgraduates, plagiarism, higher educational establishments, psychological manipulations, research activity.*

УДК 378.147.31

О. О. Єжова

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

МУЛЬТИМЕДІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СПОРТИВНА ФІЗІОЛОГІЯ»

У статті розглянуто можливості застосування мультимедійних засобів навчання й виховання в підготовці майбутніх учителів фізичної культури на прикладі мультимедійного забезпечення навчальної дисципліни «Спортивна фізіологія». Показано, що ефективним і зручним є застосування PowerPoint-презентації на лекційних заняттях. Наведено конкретні приклади застосування мультимедійних презентацій у лекційному курсі «Спортивна фізіологія» для студентів напряму підготовки 6.010201 Фізичне виховання (бакалавр)

Ключові слова: *мультимедійні засоби, мультимедійна презентація, спортивна фізіологія, майбутні вчителі фізичної культури.*

Постановка проблеми. Інформатизація навчально-виховного процесу стає невід'ємною ознакою сучасної вищої освіти. У педагогічній літературі висвітлюються різноманітні можливості застосування мультимедійних засобів під час навчання майбутніх бакалаврів, спеціалістів і магістрів, зокрема педагогічних спеціальностей. Розроблення мультимедійного забезпечення більшість науковців розглядають як потужний засіб активізації навчально-пізнавальної активності студентів. Уважають, що мультимедійні засоби сприяють підвищенню ефективності навчання. Отже, в освітньому середовищі складаються такі умови, які вимагають системного застосування мультимедійних засобів під час викладання навчальних дисциплін. Однак,

поза увагою дослідників залишаються питання мультимедійного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, зокрема на заняттях зі «Спортивної фізіології».

Аналіз актуальних досліджень. Поняття «засоби навчання» є дуже широким і тому чітко невизначеним. Так, під засобами навчання розуміють «будь-які засоби, прилади, обладнання та устаткування, що використовуються для передачі інформації в процесі навчання» [4, 313]; «природні та/або штучні, спеціально створені об'єкти, які формують навчальне середовище та беруть участь у навчальній діяльності, виконуючи при цьому навчальну, виховну й розвивальну функції» [4, 313]; «усе те, за допомогою чого вихователі впливають на вихованців» [9, 509] тощо. Отже, аналізуючи різноманітні визначення «засобів навчання», вважаємо, що їх провідною ознакою є можливість використання для досягнення навчальної мети [3].

Слід зазначити, що широке розуміння засобів навчання призводить до утруднень і розбіжностей під час їх класифікації. Науковці використовують різні підходи, обирають різні ознаки для чисельних спроб класифікації засобів навчання. Так, у деяких класифікаціях в основі групування засобів знаходяться їх функції [3; 9], у деяких – особливості сприйняття інформації сенсорними системами людини [8], в інших – мета навчання [3]. Для нашого дослідження важливою є класифікація інформації за видами її сприйняття сенсорними системами людини: зорова або візуальна; звукова або аудіоінформація; аудіовізуальна; тактильна інформація. За результатами досліджень аудіовізуальне сприйняття інформації має більшу ефективність для засвоєння навчального матеріалу порівняно з іншими видами її сприйняття [8; 10]. Уважається, що ефективність звукового сприйняття інформації становить 12%, зорового – 25%, а за умови їх поєднання – майже 65% [8]. Ураховуючи те, що 90% інформації людина отримує за допомогою зорової сенсорної системи, використання візуальної або аудіовізуальної інформації, доцільно й у процесі викладання навчальних дисциплін природничого блоку у вищих навчальних закладах.

Останнім часом визнають існування окремої групи засобів навчання, яка отримала назву – «мультимедійні засоби». Поняття «мультимедійні засоби» походить від англійського multimedia, що тлумачиться як багатокомпонентне середовище, у якому можна застосовувати різні засоби подачі інформації: текст, графіка, звук (мова, музика та ін.), відео, мультиплікація тощо. Перевага мультимедіа полягає в можливості створювати взаємодію різних інформаційних блоків за рахунок гіперсилок (наприклад,

тексту й відеофрагменту) та забезпечувати інтерактивність користувача (зміна черговості й швидкості подачі інформації). Ці переваги мультимедійних засобів навчання, з одного боку, унаочнюють матеріал і полегшують засвоєння навчальної інформації для студентів, з іншого – зменшують психічне навантаження викладача під час проведення лекції.

Упровадження інформаційних технологій у навчально-виховний процес освітніх закладів, теоретико-методичні засади використання мультимедійних засобів навчання досліджували Г. Аствацатуров, Р. Гуревич, Н. Дементієвська, В. Кондратова, Н. Савченко та ін.

Зупинимося більш детально на мультимедійних засобах навчання й виховання в контексті їх застосування на лекційних заняттях з навчальної дисципліни «Спортивна фізіологія» для майбутніх учителів фізичної культури.

Мета статі. Продемонструвати можливості застосування мультимедійних засобів навчання під час лекційних занять із навчальної дисципліни «Спортивна фізіологія» для майбутніх учителів фізичної культури загальноосвітніх навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. Навчальна дисципліна «Спортивна фізіологія» викладається на третьому курсі підготовки студентів напряму 6.010201 Фізичне виховання (бакалавр) протягом навчального року, загальним обсягом 234 години (з яких 54 – лекційні заняття).

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Спортивна фізіологія» є функції та механізми організму в перебігу виконання фізичних навантажень. Метою викладання дисципліни – формування знань і вмінь у студентів із питань теорії адаптації до фізичних навантажень, фізіологічних закономірностей реакцій систем організму на фізичне навантаження, закономірностей підвищення функціональних можливостей організму під час занять фізичною культурою й спортом, фізіологічного обґрунтування структури й принципів уроку фізичної культури, спортивного тренування, побудови тренувальних циклів, впливу оздоровчої фізичної культури на організм дітей, жінок, осіб похилого віку.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів як «Загальна спортивна фізіологія» та «Частна спортивна фізіологія». Провідними темами «Спортивної фізіології» можна назвати такі: «Фізіологічна сутність руху», «Енергетика м'язового скорочення», «Фізіологічні механізми адаптації організму до фізичних навантажень», «Динаміка фізіологічного стану організму під час спортивної діяльності», «Фізіологічні основи фізичних якостей», «Фізіологічні основи спортивного тренування», «Фізіологічні особливості занять фізичною культурою та

спортом різних груп населення».

Вважаємо слушною думку Н. Гафурової, що застосування мультимедійних засобів на лекційному занятті дозволяє збільшити інформативність лекції, наочність навчання, здійснити актуалізацію базових знань, урахувати психологічні особливості сприйняття інформації та організації довірливої уваги студентів, підвищити мотивацію студентів до вивчення предмету та створити комфортні умови для роботи викладача [3].

Спираючись на власний досвід, вважаємо, що на лекціях зі «Спортивної фізіології» ефективним і зручним у застосуванні є мультимедійні презентації. Існують декілька видів мультимедійних презентацій: PowerPoint-презентація, HTML-презентація, відео-презентація, анімаційна flash-презентація, інтерактивна flash-презентація. Найчастіше використовується PowerPoint-презентація, яка має такі беззаперечні переваги для викладача такі як: доступність (програма PowerPoint є складовою пакету Microsoft Office версії 97 та вище); можливість її редагування в будь-який момент; дозування кольору, тексту, графіки для акцентування потрібної інформації; можливість застосування різних об'єктів у презентації (діаграм, схем, рисунків, фото, відеофрагментів тощо); легкість розроблення PowerPoint-презентації та невеликі на це витрати часу.

Педагогічна мета застосування мультимедійних презентацій під час лекційних занять зі «Спортивної фізіології» полягає у підвищенні ефективності засвоєння нового матеріалу (за рахунок можливостей інформаційних технологій зорганізувати увагу студентів та сприйняття нової інформації), активізації навчально-пізнавальної активності студентів (за рахунок візуалізації навчального матеріалу, використанні ігрових ситуацій, можливості вправлення у розпізнаванні, класифікації об'єктів, явищ тощо), поглибленні міжпредметних зв'язків, можливості здійснення контролю за усвідомленням і засвоєнням навчального матеріалу. Подача навчальної інформації за допомогою мультимедійних засобів дозволяє використовувати більш ефективно фактор новизни, елементи проблемного навчання й потужно впливає на емоційну складову лекційного заняття.

Проілюструємо деякі зазначені вище теоретичні положення прикладами з досвіду застосування мультимедійних презентацій у лекційному курсі «Спортивна фізіологія» для студентів третього курсу напряму підготовки 6.010201 Фізичне виховання (бакалавр). Так, для активізації навчально-пізнавальної активності студентів на лекції «Фізіологічна сутність руху» їм пропонується за спортивними фото здійснити класифікації різних видів спорту (виокремити циклічні-ациклічні, анаеробні-

аеробні, ситуаційні-стандартні-вибухові тощо). Аналогічні завдання пропонуються студентам із метою здійснення контролю за засвоєнням навчального матеріалу та вправлення в розпізнаванні об'єктів. Серед спортивних фото можна розмістити жартівливі, наприклад: використати фото із серії «Спорт», де у якості спортсменів виступають морські свинки [5]. Це сприяє створенню позитивної емоційної атмосфери на лекціях і психологічному розвантаженню студентів. Для поглиблення міжпредметних зв'язків із дисципліною «Історія фізичної культури» і патріотичного виховання на лекціях використовуються змагальні фото видатних спортсменів Сумської області (олімпійських чемпіонів або олімпійських призерів: В. Голубничого, О. Шапаренка, В. Куца, Л. Жаботинського, О. Кириченка, М. Маміашвілі та ін.), також з метою вправлення у вмінні класифікувати види спорту. На лекції із «Фізіологічних основ оздоровчої фізичної культури» застосовуються відеофрагменти веселих фізкультхвилинок [1], що встановлює міжпредметні зв'язки з різними дисциплінами та дозволяє наочно обґрунтувати значення такої рухової активності під час уроку.

У лекційному курсі «Спортивна фізіологія» вважаємо за доцільне використовувати різні відеофрагменти, які вбудовуються у презентацію PowerPoint. Відеофрагментами будемо називати невеликі за тривалістю (до 3 хвилин) відеоматеріали, які містять логічно завершену інформацію. Відеофрагменти необхідні для пояснення або доповнення навчального матеріалу, що повідомляється студентам, постановки проблемного завдання, наведення прикладів та їх унаочнення, створення позитивного емоційного настрою. Готовий відеоматеріал різної тематики можна знайти в мережі Інтернет (наприклад, відеохостінг youtube) або на DVD-дисках, які промислово тиражуються.

Активізації навчально-пізнавальної активності студентів сприяють відеофрагменти, які ілюструють конкретне явище у спорті. Студентам пропонується визначити його й пояснити. Наприклад, на лекції «Динаміка фізіологічного стану організму під час спортивної діяльності» демонструється відеофрагмент із фальстартом У. Болта на чемпіонаті світу з легкої атлетики [6]; на лекції «Фізіологічні механізми адаптації організму до фізичних навантажень» – відеофрагменти, що демонструють переваги тренуваного організму над нетренуваним, ознаки тривалої адаптації різних вегетативних систем до фізичного навантаження, стадії формування рухових навичок тощо; на лекції з теми «Фізіологічні особливості занять фізичною культурою і спортом різних груп населення» – відеофрагмент із художнього фільму «Солдат Джейн» (щодо пояснення «ворожої тріади» спортсменки).

Інколи, для організації і налаштування студентської аудиторії на навчальну діяльність на лекціях застосовуємо різні спортивні відеофрагменти: групові виступи гімнастів, виступи танцювальних команд на Майдансі, виступ В. Скорнякова, кліп «Біг музичною доріжкою, У. Болт» та інші). Зазначимо, що у застосуванні відеофрагментів на лекціях можна виділити як позитивні, так і негативні моменти. До переваг використання відеофрагментів віднесемо такі:

- зосередження на конкретній проблемі, питанні, ситуації;
- як засобу мультимедійної технології, відеофрагментам притаманні інтерактивність, гнучкість та інтеграція різних типів навчально-виховної інформації [6];
- для сприйняття інформації одночасно задіяні два найважливіші сенсорні канали (зорова й слухова сенсорні системи);
- відеофрагменти дозволяють візуалізувати процеси впливу різних факторів на організм людини;
- їх тривалість відповідає санітарно-гігієнічним нормам використання комп'ютерної техніки в закладах освіти;
- створюють необхідний емоційний фон та/або несуть потужний емоційний заряд;
- сприяють розвитку інтересу до досліджуваної тематики;
- можуть використовуватися для різної кількості студентів;
- легко створюються та тиражуються.

До недоліків використання відеофрагментів під час вивчення навчальної дисципліни «Спортивна фізіологія» ми відносимо такі:

- різну технічну якість відеофрагментів залежно від якості першоджерела;
- потрібне спеціальне обладнання для їх демонстрації (комп'ютер або мультимедійний комплекс);
- для добору або створення відеофрагментів необхідно переглянути значну кількість відеоматеріалів, що потребує багато часу.

Отже, відеофрагменти урізноманітнюють структуру PowerPoint-презентації; дозволяють зробити лекцію емоційно насиченою; тривалість відеофрагменту не має перевищувати 3 хвилин (найоптимальніша їх тривалість – 1–2 хвилини), тому що тривалі відеофрагменти відволікають увагу студентів, стомлюють, знижують темп лекції; показ має супроводжуватися коментарями викладача та/або вступним словом, коротким обговоренням після демонстрації; викладач повинен мати відповідну методичну підготовку для створення відеофрагментів та

конструювання структури лекції на основі мультимедійних засобів навчання. Зручним є створення відеотеки для використання на лекціях зі «Спортивної фізіології».

Висновки. Для розроблення ефективної мультимедійної презентації рекомендуємо дотримуватися таких правил: обмежити застосування дизайнерських та анімаційних ефектів (чим простіше, тим краще), але часто застосовувати анімаційний ефект «поява абзаців 1-го рівня» (так звані «проблемні слайди»); на слайді має бути представлено не більше 20 слів; величина шрифту має бути не менше 20 pt; тривалість відеофрагменту 1–2 хвилини; схеми подаються спрощено, за допомогою рисунків SmartArt; назви рисунків, діаграм, схем мають складатися максимум із 7 слів.

Крім того, аналіз методичної літератури та власний досвід застосування мультимедійних презентацій дозволяють стверджувати, що для досягнення ефективності навчання студентів, викладач має виокремити провідні інформаційні блоки лекційного матеріалу від другорядних; поставити конкретні завдання, які вирішуються під час лекції; шлях до досягнення кінцевої мети лекції розбити на етапи, між якими є можливість застосування різних засобів для психологічного розвантаження студентів; використовувати методи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів; здійснювати контроль над засвоєнням навчального матеріалу.

Таким чином, під час вивчення навчальної дисципліни «Спортивна фізіологія» студентами педагогічних вищих навчальних закладів напряму підготовки 6.010201 Фізичне виховання (бакалавр) існують широкі можливості для застосування різних мультимедійних засобів навчання, зокрема мультимедійних презентацій.

Нагальною потребою сьогодення виступає необхідність розроблення теоретико-методичних засад використання мультимедійних технологій у навчальному процесі вищої школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Веселая зарядка [Электронный ресурс] / Видеохостинг youtube. – Режим доступа : <http://www.youtube.com/watch?v=C84BaGhn3Q4>
2. Воспитательная деятельность педагога : уч. пособие / [И. А. Колесникова, Н. М. Борытко, С. Д. Поляков, Н. Л. Селиванова] ; под общ. ред. В. А. Слостенина и И. А. Колесниковой. – М. : Академия, 2008. – 336 с.
3. Гафурова Н. В. Педагогическое применение мультимедийных средств: уч. пособие / Н. В. Гафурова, Е. Ю. Чурилова. – Красноярск, 2008. – 145 с.

4. Енциклопедія освіти / [голов. ред. В. Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Морские свинки-спортсмены [Электронный ресурс] / Всякое-разное. – Режим доступа : <http://vsyako-razno.ru/1564-morskie-svinki-sportsmeni.html>.
6. Усейн Болт. Фальстарт на чемпионате мира [Электронный ресурс] / Видеохостинг youtube. – Режим доступа : <http://www.youtube.com/watch?v=mHOj7P5h1TU>.
7. Чашко Л. В. Особливості сприймання та засвоєння учнями навчальної відеоінформації / Л. В. Чашко, В. П. Волинський // Педагогіка і психологія. – 1995. – № 1. – С. 61–92.
8. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посібник / В. В. Ягупов. – К. : Либідь, 2003. – 560 с.
9. Miller G. A. The magical number seven, plus or minus two : Some limits in our capacity for processing information / George A. Miller // Psychol. Rev. – 1956. – V. 63. – P. 81–97.

РЕЗЮМЕ

Ежова О. А. Мультимедийное обеспечение учебной дисциплины «спортивная физиология».

В статье рассмотрены возможности использования мультимедийных средств обучения при подготовке будущих учителей физической культуры на примере мультимедийного обеспечения учебной дисциплины «Спортивная физиология». Показано, что достаточно эффективным средством обучения и удобным в использовании на лекциях являются PowerPoint-презентации. Приведены конкретные примеры использования мультимедийных презентаций в лекционном курсе «Спортивная физиология» для студентов направления 6.010201 Физическое воспитание (бакалавр), которые наглядно демонстрируют достижение таких педагогических целей как активизация учебно-познавательной деятельности студентов, углубление межпредметных связей, контроль за усвоением учебной информации.

Ключевые слова: мультимедийные средства, мультимедийная презентация, спортивная физиология, будущие учителя физической культуры.

SUMMARY

Yezhova O. A. Multimedia ensuring discipline «Sports Physiology».

The article examines of multimedia learning tools using in teaching of future teachers of physical culture. Multimedia ensuring discipline «Sports Physiology» is taken as an example. PowerPoint-presentation is a very effective learning tool and easy to use to lecture classes. The specific examples of the use of multimedia presentations in a lecture course «Sports Physiology» for students of the direction of preparation 6.010201 Physical Education (bachelor) are given. These examples clearly demonstrate the achievement of educational goals of education. Such goals as intensification of educational-cognitive activity of students, deepening intersubject communications, control of educational information assimilation achieved.

Must be followed the following rules of order to develop effective multimedia presentations: limit the application of design and animation effects (except animation effect «appearance of paragraphs Level 1» is useful), no more than 20 words presented on a slide, font size must be at least 20 pt, video clip lasts for 1-2 minutes, schemes are a simpler appearance, Smartart figures used for this, names of pictures, charts, diagrams, must consist of a maximum of 7 words. Lecturer should single out major information blocks of lectures from secondary, put

the specific targets, use methods of activating teaching and learning of students, exercise control over mastering of educational material.

Video clips diversify the structure of PowerPoint-presentations can make a lecture emotionally intense, the lasting of the video should not exceed 3 minutes (their most optimum lasting – 1–2 minutes), so that long video clips distracting students, fatigue, reduce the rate of lecture demonstration is accompanied by comments of the teacher and/or opening remarks, a brief discussion after the demonstration, the teacher must have an appropriate methodological training to create video sequences and construction of structures lecture based multimedia learning. Convenient is to create a video library for use in lectures with «sports physiology».

Necessity of development theoretical and methodological foundations of the use of multimedia technologies in educational process of high school is of great importance.

Key words: *multimedia learning tools, multimedia presentation, sports physiology, future teachers of physical culture.*

УДК 371.134:821.161.2

С. П. Кампов

УМОВИ ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті автор розкрив значення самостійності в кредитно-рейтинговій системі навчання у вищих навчальних закладах. Зазначено, що самостійність є ознакою підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів. На основі аксіологічного підходу визначено умови формування самостійності майбутнього учителя: врахування в навчально-пізнавальній, науково-дослідній роботі різних типів зв'язків студента із зовнішнім світом; використання системи засобів активного навчання; створення освітнього середовища, в якому студент постійно перебуває в ситуації вибору.

Ключові слова: *самостійність, педагогічна освіта, майбутній учитель, активність, особистість, освітнє середовище.*

Постановка проблеми. Сучасний стан педагогічної науки й практики актуалізує проблему створення сприятливих умов для саморозвитку й самореалізації кожної особистості в системі професійної підготовки. Як чітко визначено в Національній доктрині розвитку освіти, мета державної політики щодо розвитку професійної освіти полягає у створенні умов для розвитку особистості й творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно та ініціативно працювати і самостійно навчатися протягом життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти.

Потреба у висококваліфікованих педагогічних кадрах зумовлює необхідність удосконалення їх професійної підготовки й самопідготовки в